

STATUS U GRUPI VRŠNJAČA – IZ UGLA DVE DISTINKTIVNE DIMENZIJE¹

Tamara Radovanović²
Sladana Zuković³

Rezime

Vršnjačka grupa predstavlja važan kontekst odrastanja svakog deteta, te tako postoje brojna teorijsko-empirijska nastojanja da se prouče njene karakteristike. Predmet ovog istraživanja je utvrđivanje osnovnih dimenzija vršnjačkog statusa. Istraživanjem je obuhvaćeno 280 učenika trećeg razreda osnovne škole, a od instrumenata su korišćeni sociometrijski upitnik i upitnik o sociodemografskim karakteristikama. Cilj je utvrditi prirodu povezanosti između dimenzija opažene popularnosti i sociometrijske prihvaćenosti, njihovih kategorija, kao i razlike u odnosu na opšte sociodemografske karakteristike dece i porodica. Rezultati istraživanja nedvosmisleno ukazuju na potrebu distinkcije, jer se sociometrijska prihvaćenost odnosi na nivo socijalne preferencije deteta u grupi, dok se opažena popularnost odnosi na nivo njegovog socijalnog uticaja, bez obzira na nivo socijalne preferencije. U odnosu na pojedinačne kategorije, najviše podudaranja ima između neprihvaćenosti i nepopularnosti, dok je posebno važan rezultat o značajnom broju učenika zanemarenog vršnjačkog statusa. Od sociodemografskih karakteristika, pol učenika i struktura porodice prave razlike. Rezultati su od krucijalne važnosti za pedagošku teoriju i praksu koja je, do sada, vršnjački status tumačila i merila jednodimenzionalno. Otvaraju se i druga istraživačka pitanja u pravcu ispitivanja onih korelata koji bliže određuju status deteta u grupi vršnjaka.

Ključne reči: vršnjački status, sociometrijska prihvaćenost, opažena popularnost, osnovna škola, sociodemografske karakteristike.

¹ U radu je prikazan deo istraživačkih nalaza iz doktorske disertacije *Socijalno ponašanje i vršnjački status učenika na ranom osnovnoškolskom uzrastu*, odbranjene 9. 9. 2022. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu.

² Tamara Radovanović je doktor pedagoških nauka i predavač na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu. Elektronska adresa: tamaramilosevic91@gmail.com

³ Sladana Zuković je doktor pedagoških nauka i redovni profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu. Elektronska adresa: sladjana.zukovic@ff.uns.ac.rs

Uvod

U uslovima u kojima institucionalizovane sredine postepeno ustupaju mesto praksi usredsređenoj na odnose, kao nužno se izdvaja potreba povećanja potencijala za učešće u različitim formama odnosa (Gergen, 2006). Biti prihvaćen i prepoznat u bilo kojoj grupi predstavlja jednu od osnovnih potreba čoveka kao socijalnog bića, dok biti vidljiv i prihvaćen u vršnjačkoj grupi, imajući u vidu nemerljiv uticaj vršnjaka u procesu formiranja identiteta sve dece, predstavlja aspekt koji se tiče svakog deteta, porodice, grupe i institucije.

Potreba za pripadanjem grupi je važna u svim periodima života deteta, dok je posebno determinišuća u izazovnim periodima tranzicije i adaptacije na zahteve nove sredine. Vršnjačka prihvaćenost doprinosi ostvarenju dobrobiti sve dece, te je njena važnost neupitna. Međutim, ukoliko je detetu uskraćena mogućnost da pravovremeno razvije svoje socijalne kapacitete, ono može biti pod dodatnim rizikom neadaptiranosti na nove okolnosti, školskog (ne)uspeha i drugih problema socijalne i emocionalne prirode (Marić Jurišin i Kostović, 2016). Primetna je povezanost neprihvaćenosti u grupi vršnjaka i nepovoljnih akademskih ishoda (Spasenović, 2003; Zettergren, 2003), dok Petrović (2015) sublimira posledice neprihvaćenosti: manjak samopouzdanja, socijalna anksioznost, depresivno raspoloženje i osećaj usamljenosti. U tom smislu, vršnjačka izolovanost u ranom detinjstvu prepoznaje se kao faktor rizika za kasnije probleme različite prirode.

Ipak, uočava se nedostatak istraživanja vršnjačkog statusa dece ranog osnovnoškolskog uzrasta, iako su potencijali za detekciju i intervenciju tada značajno veći. Takođe, tome se može pridodati činjenica o nepostojanju empirijskih nalaza u našoj istraživačkoj praksi koja su vršnjački status interpretirala posredstvom dve dimenzije – sociometrijske prihvaćenosti i opažene popularnosti na datom uzrastu dece. U skladu sa svim navedenim, cilj istraživanja odnosi se na ispitivanje prirode odnosa između dimenzija vršnjačkog statusa i njihove uslovljenosti određenim sociodemografskim karakteristikama dece i njihovih porodica.

Vršnjački status kao aspekt vršnjačkih odnosa

Vršnjačka grupa predstavlja mesto življenja svakog deteta koje na svom razvojnom putu ostvaruje i doživljava različita socijalna iskustva. Najčešće se tumači kroz dve bazične dimenzije: *popularnost* – unilateralni konstrukt koji predstavlja odnos grupe prema detetu i *prijateljstvo* – bilateralni konstrukt koji podrazumeva odnos između dve osobe (Bukowski, Hoza & Boivien, 1993). Imajući u vidu razvojnu perspektivu prema kojoj se potreba za prijateljstvom javlja razvojno kasnije u odnosu na potrebu za prihvatanjem (Petrović, 2015), u nastavku će pažnja biti zadržana na unilateralnoj dimenziji – *vršnjačkom statusu*.

Česte konfuzije i podrazumevanja nastaju usled korišćenja različitih termina u sinonimnom odnosu, te je potrebno ukazati na određene terminološke varijacije. Naime, uočljive su sledeće formulacije: popularnost, prihvaćenost, omiljenost, vršnjački status, socijalni status, sociometrijski status i sl. Najšire posmatrano, termini socijalni status, sociometrijski status i vršnjački status predstavljaju pojmove koji se koriste sinonimno i koji se zapravo odnose na status deteta u grupi vršnjaka, dok je odnos termina prihvaćenost i popularnost prošao put od jednoznačnosti do distinktivne razlike na koju će se ukazati i koja će se poštovati.

Kada je reč o genezi vršnjačkog statusa kroz istorijsku perspektivu, moguće je sumirati određeni hronološki redosled. Naime, do 80-ih godina vršnjački status posmatran je kao jednodimenzionalni konstrukt (Babad, 2001; Newcomb, Bukowski & Patte, 1993), podrazumevajući isključivo pozitivan kriterijum prilikom odabira vršnjaka s kojima dete voli da se druži ili igra, obrazložen etičkim razlozima o neopravdanosti biranja dece koja su nepoželjna za druženje, igru i sl. Međutim, posredstvom nastojanja određenih autora (Lemann & Solomon, 1952, prema: Newcomb et al., 1993), uveden je i negativan kriterijum prema kojem deca biraju i one vršnjake s kojima ne vole da se duže, igraju i sl., te je vršnjački status tumačen kroz opozitne krajeve jednog kontinuuma (Hymel et al., 2010).

Ono što je nedostajalo ovom modelu je socijalna vidljivost. To je korigovano od strane istaknutih autora na polju sociometrijske analize Koija i saradnika (Coie et al., 1982), koji su uspostavili i ukazali na razliku između socijalne preferencije i socijalnog uticaja. Socijalni uticaj predstavlja standardizovanu sumu prihvatanja i odbacivanja (eng. Like most + Like least),

dok se socijalna preferencija odnosi na razliku između prihvaćenosti i odbačenosti (LM–LL). Tačnije, socijalna preferencija se odnosi na stepen (ne) prihvatanja i (ne)svidanja, dok socijalni uticaj predstavlja meru vidljivosti deteta u grupi vršnjaka. Navedeno viđenje je označilo početak dvodimenzionalnog tumačenja. U skladu s datim tumačenjem, nastala je i klasifikacija vršnjačkog statusa koja prema spomenutim autorima (Coie et al., 1982) razlikuje 5 kategorija ili sociometrijskih grupa:

- *popularni/prihvaćeni* (visoka socijalna preferencija i visok socijalni uticaj);
- *neprihvaćeni* (niska socijalna preferencija i visok socijalni uticaj);
- *zanemareni* (niska socijalna preferencija i nizak socijalni uticaj);
- *kontroverzni* (prosečna socijalna preferencija i visok socijalni uticaj);
- *prosečni* (umerena socijalna preferencija i umeren socijalni uticaj).

Njihovo razvrstavanje nastaje na osnovu indeksa socijalne preferencije i socijalnog uticaja. Važno je napomenuti da su se tada prihvaćenost i popularnost tumačili jednoznačno.

Poslednju fazu u razvoju termina vršnjački status predstavljaju nastojanja i tumačenja koja ukazuju na potrebu razlikovanja termina prihvaćenost i popularnost. Dugo se vršnjački status isključivo iskazivao indeksom sociometrijskog statusa deteta u grupi, odnosno (ne)dopadljivošću, na šta ukazuju i neka od relevantnih istraživanja (Bukowski et al., 1993, 2000; Coie et al., 1982; Kupersmidt & Coie, 1990; Newcomb et al., 1993; Newcomb & Bukowski, 1984; Parker & Asher, 1987; 1993; Wentzel & Asher, 1995; i dr). Važno je napomenuti da je trend takvog tumačenja i dalje primetan u pojedinim radovima.

Tokom poslednje dve decenije, različiti autori (Acher & McDonald, 2009; Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005; de Bruyn & Cillessen, 2006; Farmer, et al., 2011; Flannery & Smith, 2017; Hymel et al., 2010; Janjošević i Petrović, 2015, 2018; Košir & Pečjak, 2005; La Fontana & Cillessen, 2002; Litwack et al., 2012; Parkhurst & Hopmeyer, 1998; Puckett et al., 2008; Rose et al., 2004; Rubin et al., 2012; Rubin et al., 2015; Slaughter et al., 2015; i dr.) su teorijski i empirijski ukazali na postojanje dve osnovne distinktivne dimenzije vršnjačkog statusa: *sociometrijska prihvaćenost* i *opažena popularnost*.

Promeni perspektive prvenstveno su doprinele autorke Dženifer Parkherst i Andrea Hopmejer (Parkhurst & Hopmeyer, 1998) koje su svojim

istraživanjem s učenicima 7. i 8. razreda ukazale na postojanje razlika između sociometrijske prihvaćenosti i vršnjački opažene popularnosti. Na to su ih, između ostalog, motivisale longitudinalne studije američke autorke Done Eder (Eder, 1985), koje su ukazale da se shvatanje popularnosti više objašnjava prestižom, nego sumom sviđanja ili nesviđanja (prema: Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Pretpostavile su da će se sociometrijska prihvaćenost više odnositi na nivo socijalne preferencije, dok će opažena popularnost više biti povezana sa socijalnim uticajem. Prema kriterijumu opažene popularnosti učenike su razvrstavale u tri grupe: visoka, niska i srednja opažena popularnost, dok su ih prema kriterijumu sociometrijske prihvaćenosti razvrstavale u odnosu na već spomenute kategorije autora Koijsa i saradnika (Coie et al., 1982).

Najvažniji zaključak njihovog istraživanja ogleda se u rezultatu da je samo 31% učenika koji su opaženo popularni bili i sociometrijski prihvaćeni, da je opažena popularnost više povezana sa socijalnom dominantnošću i da predstavljaju dve distinktno dimenzije vršnjačkog statusa. Navedeni zaključci su inspirisali i brojne druge autore (Babad, 2001; Cillessen & Mayeux, 2004; Cillessen & Rose, 2005; de Bruyn & Cillessen, 2006; Hymel et al., 2010; Košir & Pečjak, 2005; La Fontana & Cillessen, 2002; Litwack et al., 2012; i dr) da istražuju odnos između navedenih dimenzija vršnjačkog statusa.

Korelacija dimenzija vršnjačkog statusa i njihovih kategorija

Dete koje je sociometrijski prihvaćeno nije nužno i popularno, što ujedno i znači da dete koje je opaženo popularno nije neminovno i prihvaćeno. Postavlja se pitanje korelacije između dimenzija? U prvom istraživanju korelacija je bila umerena ($r = 0,47$) (Parkhurst & Hopmeyer, 1998), u drugim je opseg od 0.45 do 0.03 (Babad, 2001; LaFontana & Cillessen, 1999; Slaughter et al., 2015), dok Marko Janošević i Boban Petrović (2015) navode da je najčešće niska do umerena.

Odnos između opažene popularnosti i sociometrijske prihvaćenosti sistematski se razlikuje u zavisnosti od uzrasta i pola (Cillessen & Rose, 2005; Hymel et al., 2010; Janošević i Petrović, 2015). Tačnije, njihov odnos opada i slabi s godinama, dok je priroda tog pada polno uslovljena. Određeni autori (Cillessen & Marks, 2011) zaključuju da je tokom određenog vremenskog

perioda korelacija između socijalne preferencije i uticaja izraženija za dečake nego za devojčice. Longitudinalna istraživanja (Cillessen & Mayeux, 2004; Hymel et al., 2010) ukazuju da je odnos između opažene popularnosti i sociometrijske prihvaćenosti pozitivan tokom osnovnoškolskog uzrasta i za dečake i za devojčice, ali s prelazom u srednju školu razlike postaju očiglednije, korelacija se smanjuje, posebno za devojčice. I drugi autori ukazuju na slabljenje odnosa između dve spomenute dimenzije s povećanjem uzrasta učenika (Babad, 2001; Košir & Pečjak, 2005). Ono što se izdvaja kao posebno indikativno i inspirativno predstavlja tumačenje veze između pojedinačnih kategorija u okvirima distinktnih dimenzija vršnjačkog statusa.

Istraživanjem s decom V razreda dobijeni su rezultati prema kojima je 54% devojčica i 49% dečaka koji su u grupi sociometrijski neprihvaćenih i opaženo nepopularnih (Farmer et al., 2011). U studiji autorki Dženifer Parkherst i Andree Hopmejer (Parkhurst & Hopmeyer, 1998) utvrđeno je da je 11% sociometrijski odbačenih učenika istovremeno u grupi opaženo popularnih, dok je kod Marka Janoševića i Bobana Petrovića (2015) utvrđeno da varijable sociometrijske odbačenosti i zanemarenosti pozitivno i umereno koreliraju sa korespondentnim varijablama iz opažene popularnosti. Neka istraživanja (Košir & Pečjak, 2005) su pokazala da učenici koji su u grupi opaženo nepopularnih, ujedno su i sociometrijski neprihvaćeni, dok je većina učenika koji su percipirani kao popularni, istovremeno bili i prihvaćeni.

Pretpostavka da će učenici koji su sociometrijski kontroverzni ujedno biti i opaženo popularni, a sociometrijski zanemareni biti opaženo nepopularni, potvrđena je istraživanjem Dženifer Parkherst i Andree Hopmejer (Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Slično je predočeno i kanadskom studijom (Vaillancourt, 2001), u kojoj su učenike kontroverznog vršnjačkog statusa vršnjaci posmatrali kao „najpopularnije i najmoćnije učenike”, odnosno rezultati popularnosti su i do četiri puta veći od sociometrijske prihvaćenosti učenika (prema: Hymel et al., 2010). U istraživanju u Srbiji (Janošević & Petrović, 2015) nije utvrđena povezanost između kontroverznosti i drugih varijabli, što je pokazalo i istraživanje iz Slovenije (Košir & Pečjak, 2005).

Evidentno je da razlike u rezultatima postoje, što je i očekivano imajući u vidu konstrukte koji su često različito tumačeni, mereni, a ujedno uzrasno i kulturološki determinisani. Pritom je važno istaći da su navedena istraživanja uglavnom obuhvatala uzorak dece starijeg osnovnoškolskog i ranog srednjoškolskog uzrasta, dok su retka istraživanja koja su ispitivala navedenu distinkciju dimenzija na uzorku dece predškolskog i ranog osnov-

noškolskog uzrasta. Nedostatak istraživačkih nalaza na ovom uzrastu bio je polazni motiv za realizaciju istraživanja koje će biti prikazano u daljem tekstu. Pored toga, dodatni istraživački motiv vođen je težnjom da se sagledaju lični i sredinski faktori koje bliže određuju status koji dete ima u grupi vršnjaka, te su, za potrebe ovog istraživanja, u analizu uključene određene sociodemografske karakteristike učenika i njihovih porodica.

Metodologija istraživanja

Osnovni cilj istraživanja pozicioniran je na utvrđivanje prirode povezanosti između dimenzija vršnjačkog statusa učenika ranog osnovnoškolskog uzrasta, sociometrijske prihvaćenosti i opažene popularnosti, i pojedinačnih kategorija datih dimenzija. Pored navedenog, cilj je bio utvrditi da li postoje razlike u vršnjačkom statusu učenika u odnosu na merene sociodemografske karakteristike dece i porodice. Uzorak istraživanja činilo je 280 učenika trećeg razreda osnovnih škola na teritoriji grada Novog Sada, te je reč o prigodnom uzorku. Istraživanjem je obuhvaćeno 153 ispitanika muškog pola (54,6%) i 127 ispitanika ženskog pola (45,4%), što govori u prilog ravnomojnoj polnoj raspoređenosti. Najveći procenat ispitanika ima 9 godina (91,1%). Kada je reč o strukturi uzorka s obzirom na porodične karakteristike, najveća zastupljenost je četvoročlanih porodica (54,3%), ujednačenost porodica sa 3 (18,9%) i 5 članova (17,9%), dok je najmanje porodica sa 6 članova (2,5%). Najviše je porodica sa dvoje dece (58,2%), a najmanje sa četvoro (3,2%), dok su najveći procenat iz uzorka prvorođena deca (58,22%). U odnosu na strukturu porodice, dominantna je dvoroditeljska porodica (82,9%), ali nije zanemarljiv ni procenat jednoroditeljskih porodica (17,1%). Najčešći uzrok nepotpunosti porodice je razvod (14,6%).

U istraživačkom postupku obuhvaćena su odeljenja u kojima je saglasnost od roditelja data za više od 70% učenika. U cilju zaštite anonimnosti učenika napravljen je šifarnik, koji je korišćen u daljem istraživanju i analizi dobijenih rezultata.

Vršnjačka nominacija je tehnika koja se najčešće koristi za procenu vršnjačkog statusa, a kao instrumenat se koristi sociometrijski upitnik, koji je, za potrebe ovog rada, kreiran tako da ispituje obe dimenzije vršnjačkog statusa. Kriterijumi izbora bili su druženje i popularnost, dok je vršnjačkom nominacijom izbor bio fiksiran na odabir tri člana za svaki kriterijum, i pozitivnog i negativnog izbora.

Pitanja za sociometrijsku prihvaćenost bila su:

1. Navedi ime i prezime drugarica/drugova iz odeljenja s kojima najviše voliš da se družiš u školi?
2. Navedi ime i prezime drugarica/drugova iz odeljenja s kojima ne voliš da se družiš u školi?

Za opaženu popularnost bila su sledeća:

1. Navedi ime i prezime učenika iz svog odeljenja za koje smatraš da su popularni, bez obzira da li voliš da se družiš s njima ili ne?
2. Navedi ime i prezime učenika iz svog odeljenja za koje smatraš da su nepopularni, bez obzira da li voliš da se družiš s njima ili ne?

Podaci o opštim sociodemografskim karakteristikama dece i porodice dobijeni su od učitelja i psihološko-pedagoške službe.

Traženi su sledeći podaci:

1. Opšti podaci o učeniku: pol, uzrast.
2. Porodične karakteristike: tip porodice, uzrok tipa porodice, broj članova porodice, broj dece u porodici i redosled rođenja.

Do rezultata o vršnjačkom statusu dolazilo se na način da su sirove sume pozitivnih (P) i negativnih (N) izbora standardizovane u z-skorove. Za sociometrijsku prihvaćenost, standardizovanim skorovima dobijao se indeks socijalne preferencije (ISP) kao razlika između datih skorova (P–N) i indeks socijalne vidljivosti (ISV) kao njihov zbir (P+N). Kada je reč o opaženoj popularnosti postupak je isti. Na osnovu standardizovanih suma dobijao se indeks opažene istaknutosti (IOS) kao razlika pozitivnih i negativnih izbora i indeks opažene vidljivosti (IOV) kao njihov zbir.

Na osnovu standardizovanih indeksa, učenici su razvrstavani u kategorije vršnjačkog statusa prema već spomenutoj podeli Koiija i saradnika (Coie et al., 1982), pri čemu je ova kategorizacija modifikovana za potrebe našeg istraživanja dodavanjem i druge dimenzije – opažene popularnosti i njenih indeksa (Tabela 1).

Tabela 1.*Kategorije vršnjačkog statusa*

| <i>Kategorije sociometrijske prihvaćenosti</i> | <i>Kategorije opažene popularnosti</i> |
|--|--|
| <i>Prihvaćeni: ISP > 1,00, P > 0,0 i N < 0,0</i> | <i>Popularni: IOS > 1,00 i P > 0,0 i N < 0,0</i> |
| <i>Neprihvaćeni: ISP < -1,00, P < 0,0 i N > 0,0</i> | <i>Nepopularni: IOS < -1,00 i P < 0,0 i N > 0,0</i> |
| <i>Zanemarani: ISV < -1,00, P i N = 0,0</i> | <i>Zanemareni: IOV < -1,00, P i N = 0,0</i> |
| <i>Kontroverzni: ISV > 1,00, P i N > 0,0</i> | <i>Kontroverzni: IOV > 1,00 i P i N > 0,0</i> |
| <i>Prosečni: oni koji nisu svrstani ni u jednu od prikazanih kategorija.</i> | <i>Prosečni: oni koji nisu svrstati ni u jednu od prikazanih kategorija.</i> |

Napomena: ISP (indeks socijalne preferencije), P (pozitivni izbori), N (negativni izvori), ISV (indeks socijalne vidljivosti), IOS (indeks opažene istaknutosti) i IOV (indeks opažene vidljivosti).

U cilju ispitivanja povezanosti kategorija popularnosti i prihvaćenosti učenika po različitim klasifikacijama, primenjen je hi-kvadrat test i koeficijent kontingencije (C), odnosno koeficijent korelacije za kategorijalne podatke. Razlike u karakteristikama učenika i porodica u odnosu na pripadnost kategoriji popularnosti i prihvaćenosti testirane su hi-kvadrat testom.

Rezultati

Deskriptivni podaci o kategorijama dimenzija vršnjačkog statusa učenika

Na osnovu raspodele po kategorijama obe dimenzije vršnjačkog statusa (Tabela 2), može se videti da najviše ima učenika koji su i sociometrijski i opaženo prosečni, dok je najmanje učenika koji su sociometrijski i opaženo kontroverznog vršnjačkog statusa.

Tabela 2.*Dimenzije vršnjačkog statusa*

| Kategorije sociometrijske prihvaćenosti | <i>f</i> | <i>%</i> | Kategorije opažene popularnosti | <i>f</i> | <i>%</i> |
|--|----------|----------|--|----------|----------|
| Prihvaćen | 71 | 25,4 | Popularan | 65 | 23,2 |
| Neprihvaćen | 48 | 17,1 | Nepopularan | 57 | 20,4 |
| Zanemaren | 53 | 18,9 | Zanemaren | 46 | 16,4 |
| Kontroverzan | 14 | 5,0 | Kontroverzan | 6 | 2,1 |
| Prosečan | 94 | 33,6 | Prosečan | 106 | 37,9 |
| Ukupno | 280 | 100,0 | | 280 | 100,0 |

Povezanost između kategorija dimenzija vršnjačkog statusa

Rezultati pokazuju da postoji značajna povezanost između kategorija sociometrijske prihvaćenosti i kategorija opažene popularnosti ($\chi^2(16) = 160,27$, $p < 0,001$, $C = 0,60$). Najviše podudaranje utvrđeno je između kategorije neprihvaćenih i nepopularnih (Tabela 3). Iako postoji više slaganje između prihvaćenih na osnovu sociometrijske prihvaćenosti i popularnih na osnovu opažene popularnosti, među prihvaćenima se nalazi i veći broj onih koji su okarakterisani kao prosečni na osnovu opažene popularnosti. Isto tako, iako postoji više slaganje između prosečnih iz obe procene, veći broj prosečnih na osnovu sociometrijske prihvaćenosti pojavljuje se i u kategoriji popularnih na osnovu opažene popularnosti.

Tabela 3.

Kros-tabulacije kategorija sociometrijske prihvaćenosti i opažene popularnosti

| Kategorije sociometrijske prihvaćenosti | Kategorije opažene popularnosti | | | | | |
|---|---------------------------------|-------------|-----------|---------------|----------|------|
| | Popularan | Nepopularan | Zanemaren | Kontroverznan | Prosečan | Uk.* |
| Prihvaćen | 33 | 0 | 11 | 1 | 26 | 71 |
| Neprihvaćen | 1 | 31 | 1 | 1 | 14 | 48 |
| Zanemaren | 5 | 8 | 16 | 0 | 24 | 53 |
| Kontroverznan | 3 | 4 | 0 | 4 | 3 | 14 |
| Prosečan | 23 | 14 | 18 | 0 | 39 | 94 |
| Ukupno | 65 | 57 | 46 | 6 | 106 | 280 |

*Uk. (ukupno)

Navedeni podaci ukazuju da procene pripadnosti kategorijama prosečnih i popularnih/prihvaćenih zavise od metode procene, te da se različitim metodama ne dobijaju konzistente procene kategorija. Takođe, iako postoji umeren broj zanemarenih prema obema procenama, veći broj zanemarenih na osnovu sociometrijske prihvaćenosti prepoznat je kao prosečan na osnovu opažene popularnosti. Kontroverznih je generalno malo, te je njihova procena nestabilnija.

Razlike u dimenzijama vršnjačkog statusa učenika u odnosu na sociodemografske karakteristike učenika i porodice

Rezultati pokazuju da postoje značajne polne razlike u pripadnosti kategorijama sociometrijske prihvaćenosti ($\chi^2(4) = 19,66, p < 0,001$) i opažene popularnosti ($\chi^2(4) = 10,27, p < 0,05$). U odnosu na sociometrijsku prihvaćenost, u kategoriji prosečnih je više učenica, dok je u kategoriji neprihvaćenih i kontroverznih više učenika. U ostalim kategorijama nema uočljivih polnih razlika (Tabela 4).

Tabela 4.

Polne razlike u kategorijama sociometrijske prihvaćenosti

| Kategorije sociometrijske prihvaćenosti | Pol | | Ukupno |
|---|-----------|-----------|--------|
| | Muški | Ženski | |
| Prihvaćen | 38 | 33 | 71 |
| Neprihvaćen | 37 | 11 | 48 |
| Zanemaren | 28 | 25 | 53 |
| Kontroverzan | 11 | 3 | 14 |
| Prosečan | 39 | 55 | 94 |
| Ukupno | 153 | 127 | 280 |

U slučaju polnih razlika u odnosu na dimenziju opažene popularnosti, učenika je takođe više u kategoriji nepopularnih i svi kontroverzni su muškog pola (Tabela 5). Broj prosečnih, popularnih i zanemarenih je relativno ujednačen po polu.

Tabela 5.

Polne razlike u kategorijama opažene popularnosti

| Kategorije opažene popularnosti | Pol | | Ukupno |
|---------------------------------|-----------|--------|--------|
| | Muški | Ženski | |
| Popularan | 31 | 34 | 65 |
| Nepopularan | 38 | 19 | 57 |
| Zanemaren | 24 | 22 | 46 |
| Kontroverzan | 6 | 0 | 6 |
| Prosečan | 54 | 52 | 106 |
| Ukupno | 153 | 127 | 280 |

Po tipu porodice nema značajnih razlika između učenika koji pripadaju različitim kategorijama sociometrijske prihvaćenosti ($\chi^2(4) = 8,28$, $p = 0,082$), ali ima u odnosu na kategorije opažene popularnosti ($\chi^2(4) = 16,85$, $p < 0,01$).

Zbog malog broja učenika iz jednoroditeljskih porodica rezultate treba uzeti s rezervom, ali ono što se može zaključiti jeste da su oni češće u kategorijama nepopularnih i zanemarenih, nego popularnih i prosečnih, dok ih u grupi kontroverznih nema (Tabela 6).

Tabela 6.

Kros-tabulacije kategorija opažene popularnosti i tipa porodice

| Kategorije opažene popularnosti | Tip porodice | | Ukupno |
|------------------------------------|------------------|----------------|--------|
| | Jednoroditeljska | Dvoroditeljska | |
| Nepopularan | 45 | 12 | 57 |
| Zanemaren | 32 | 14 | 46 |
| Kontroverzan | 6 | 0 | 6 |
| Prosečan | 86 | 20 | 106 |
| Ukupno | 232 | 48 | 280 |

U odnosu na broj članova porodice, nema značajnih razlika između učenika koji pripadaju različitim kategorijama sociometrijske prihvaćenosti ($\chi^2(12) = 10,27$, $p = 0,593$), ni u odnosu na kategorije opažene popularnosti ($\chi^2(12) = 14,78$, $p = 0,254$). Takođe, nema značajnih razlika ni po broju dece u porodici (sociometrijska prihvaćenost: $\chi^2(8) = 4,78$, $p = 0,781$; opažena popularnost: $\chi^2(8) = 12,37$, $p = 0,135$), ni po redosledu rođenja (sociometrijska prihvaćenost: $\chi^2(4) = 3,31$, $p = 0,508$; opažena popularnost: $\chi^2(4) = 6,38$, $p = 0,173$).

Diskusija

U radu je vršnjački status posmatran kroz dve široke i distinktno dimenzije – sociometrijsku prihvaćenost i opaženu popularnost, a potom i njihove kategorije. U prilog opravdanosti predloženih kategorija, govore deskriptivni podaci koji ukazuju na zastupljenost učenika u okvirima svih pet kategorija za obe dimenzije. Naime, u okvirima sociometrijske prihvaćenosti najviše ima učenika koji su u kategoriji prosečnih, dok je očekivano najmanje

kontroverznih. Važan je rezultat i broj učenika u grupi zanemarenih, kojih je čak više nego neprihvaćenih. Kada je reč o opaženoj popularnosti, prosečnih ima najviše, dok je najmanje učenika kontroverznog vršnjačkog statusa. U ovom slučaju ima više nepopularnih nego opaženo zanemarenih.

Pored deskriptivnih pokazatelja, značajnije rezultate u prilog razlikovanja navedenih dimenzija vršnjačkog statusa daju podaci o njihovoj korelaciji. Kada je reč o korelaciji pojedinačnih kategorija, rezultati ukazuju na značajnu povezanost, posebno vidljivu između sociometrijske neprihvaćenosti i opažene nepopularnosti. Ovaj rezultat je potvrđen i drugim istraživanjima (Farmer et al. 2011; Janošević & Petrović, 2015; Košir & Pečjak, 2005). S druge strane, iako među sociometrijski prihvaćenim učenicima ima onih koji su i opaženo popularni, veći je broj onih koji su opaženo prosečni. Takođe, veći broj sociometrijski prosečnih učenika je u grupi opaženo popularnih, što znači da se više izdvajaju po kriterijumu popularnosti nego prihvaćenosti. Navedeni rezultat je posebno zanimljiv imajući u vidu nalaze drugih istraživanja koji ukazuju na drugačije rezultate. Na primer, Katja Košir i Sonja Pečjak (2005) ukazuju da većina učenika koji su popularni ujedno i prihvaćeni, Marko Janošević i Boban Petrović (2015) ističu nultu korelaciju, dok Dženifer Parkherst i Andrea Hopmejer (Parkhurst & Hopmeyer, 1998) navode da je samo 31% učenika koji su prihvaćeni ujedno i popularni.

Primećen je značajan broj učenika koji su zanemarenog vršnjačkog statusa, i to imajući u vidu obe dimenzije. Kada je reč o njihovoj korelaciji, vidljivo je da su sociometrijski zanemareni učenici više prepoznati kao opaženo prosečni, što znači da su zapostavljeni po kriterijumu druženja, ali ne i po kriterijumu popularnosti. Drugačiji rezultati su dobijeni drugim istraživanjima. Marko Janošević i Boban Petrović (2015) ukazuju da je sociometrijska zanemarenost u pozitivnoj korelaciji sa korespondentnom varijablom opažene popularnosti, dok je istraživanjem autorki Dženifer Parkherst i Andree Hopmejer (Parkhurst & Hopmeyer, 1998) ukazano da je najveći broj sociometrijski zanemarenih učenika u grupi opaženo nepopularnih.

Kada je reč o učenicima iz grupe kontroverznih, postoje istraživanja koja ukazuju na to da su sociometrijski kontroverzni i ti koji su opaženo popularni (Parkhurst & Hopmeyer, 1998), dok drugim istraživanjima nije ukazano na njihovu korelaciju sa varijablama u okvirima druge dimenzije (Janošević & Petrović, 2015; Košir & Pečjak, 2005). U uzorku iz ovog rada, njih je malo, te su procene značajno nestabilnije i ne podležu dubljoj komparaciji sa drugim istraživanjima.

Podatak da je više učenika koji su istovremeno sociometrijski prihvaćeni i opaženo prosečni sugerise da se prihvaćenost i popularnost ne mogu posmatrati kao sinonimni konstrukti, bez obzira na njihovu blisku povezanost. Pored te činjenice, navedeni rezultat ukazuje na uopšte povoljan vršnjački status učenika vidljiv kroz visoku socijalnu preferenciju i prosečnu dominaciju. S druge strane, podatak o učenicima koji su istovremeno sociometrijski prosečni i opaženo popularni upućuje na vršnjački status koji karakteriše veća dominacija i uticaj tih učenika, nego preferencija od strane vršnjaka. Iako istraživanja ukazuju na slabljenje korelacije između sociometrijske prihvaćenosti i opažene popularnosti sa povećanjem uzrasta dece (Babad, 2001; Cillessen & Mayeux, 2004; Hymel et al., 2010; Košer & Pečjak, 2005), važan je rezultat koji ukazuje na to da dete koje je sociometrijski prihvaćeno nije istovremeno i popularno, bez obzira na jačinu korelacije i sl.

Učenici zanemareni po pitanju druženja nisu isto u kontekstu popularnosti, već su prosečnog statusa. Imajući u vidu da je vršnjačka prihvaćenost povezana i s ranom školskom adaptacijom, tačnije veza je naročito izražena u odnosu prihvaćenosti i socijalnog zadovoljstva i akademske spremnosti (Petrović, 2015). U vezi s tim, navedeni rezultat je od izuzetne važnosti jer nam ukazuje na opasnost nepotpune adaptacije na uslove školske sredine. Iako neki autori (Wentzel & Asher, 1995) ukazuju na to da sociometrijski zanemareni učenici imaju bolja akademska postignuća i ishode, ima i onih autora (Klarin, 2006) koji ukazuju na opasnost bliske povezanosti datog vršnjačkog statusa i osećaja usamljenosti, koji dalje može da prouzrokuje dublje internalizovane probleme u ponašanju.

Za učenike koji su istovremeno neprihvaćeni i nepopularni može se reći da su pod dvostrukim rizikom. Posebno je važno imati u vidu korelaciju i uzročno-posledičnu vezu sa ishodima u celokupnom razvoju, bilo da su akademske i/ili socioemocionalne prirode, sveopšte adaptacije i sl. (Janošević & Petrović, 2015, 2019; Klarin, 2006; Krnjajić 2002a; LaFontana & Cillessen, 2002; Parker & Asher, 1987; Petrović, 2015). Takođe, imajući u vidu istraživanja koja ukazuju na stabilnost neprihvaćenosti od strane vršnjaka tokom vremena (Newcomb & Bukowski, 1984), uprkos promeni sredine (Krnjajić, 2002b) i ponašanja (Spasenović, 2003), posebno je važna posvećenost ovim kategorijama vršnjačkog statusa dece.

Jedan od zadataka rada odnosi se na ispitivanje razlika u vršnjačkom statusu u odnosu na pol. Naime, više je učenica u kategoriji prosečnih u okvirima dimenzije sociometrijske prihvaćenosti, dok su učenici dominantniji u

kategoriji neprihvaćenih i kontroverznih. Više je dečaka u grupi nepopularnih, dok je posebno zanimljivo da su oni i jedini u grupi kontroverznih. U odnosu na ostale kategorije nema značajnih polnih razlika. Dobijene rezultate potvrđuju i ranija istraživanja koja su pokazala da devojčice imaju više skorove u okvirima navedenih dimenzija (de Bruyn, Cillessen & Wissink, 2010 prema: LaFontana & Cillessen, 2002), dok je posebno zanimljiv nalaz nekih istraživanja (Benenson et al., 1998; Cillessen & Bellmore, 2000; LaFontana & Cillessen, 1999 prema: LaFontana & Cillessen, 2002) da devojčice pokazuju veću tačnost percepcije sopstvenog i tuđeg vršnjačkog statusa u odnosu na dečake.

Rezultati ukazuju na to da od porodičnih karakteristika jedino u odnosu na strukturu porodice postoje razlike, i to isključivo u okvirima opažene popularnosti. To dalje ukazuje da se status koji deca imaju u grupi vršnjaka ne može značajno objasniti varijablama koje su izdvojene pod okriljem porodičnih karakteristika. Kako je dobijen rezultat da su deca iz jednoroditeljskih porodica ujedno i deca iz grupe nepopularnih i zanemarenih, važno je napomenuti da se navedeni nalaz ne može generalizovati i uopštavati zbog manjeg procenta učenika iz tih porodica (oko 17% dece iz jednorodiljskih porodica). Međutim, bitno je istaći da stručnjaci posebno ukazuju na ulogu kvaliteta porodičnih odnosa u analizi vršnjačkih odnosa i vršnjačkog statusa. Naime, istraživanja su pokazala postojanje pozitivne povezanosti između kvaliteta odnosa roditelj–dete, afektivne vezanosti, roditeljske uključenosti (Attili et al., 2010; Klarin, 2002; McDowell & Parke, 2009) i povoljnog vršnjačkog statusa.

Zaključak

Osnovni zaključak istraživanja jeste da sociometrijska prihvaćenost i opažena popularnost predstavljaju distinktno dimenzije vršnjačkog statusa, te ih je nemoguće posmatrati u sinonimnom odnosu. Prihvaćenost se odnosi na individualnu procenu sviđanja, dok popularnost pokriva domen vidljivosti, često moći i reputacije. Rezultati ukazuju na to da posebnu pažnju treba posvetiti učenicima sa izrazito nepovoljnim statusom (ujedno neprihvaćeni i nepopularni), te onima u grupi zanemarenih kojih ima značajno. Povoljniji vršnjački status imaju devojčice, dok od porodičnih karakteristika jedino struktura porodice pravi razliku.

Iako su dobijeni podaci značajni za analizu pitanja koja su u radu bila apostrofirana, ipak se mogu prepoznati i određena ograničenja, što se pr-

venstveno odosi na korišćenje prigodnog uzorka koji onemogućava generalizaciju dobijenih nalaza. Takođe, dobijeni nalazi otvaraju nove dileme i pitanja, što govori u prilog potrebe da se u nekim narednim istraživanjima ove tematike ispituju još neke sociodemografske varijable koje bi potencijalno mogle bliže da objasne dinamiku razvoja vršnjačkog statusa i njegove efekte na socijalne odnose.

Istraživanje ima značajne pedagoške implikacije koje se ogledaju u tome da je potrebno dodatno aktualizovati određena pitanja – praćenje deteta tokom različitih uzrasta, dobijanje informacija o statusu koji ima u grupi vršnjaka, te pružanje adekvatne podrške u cilju savladavanja novih veština i kompetencija potrebnih za dalji napredak. Posebno su značajni postupci podrške usmereni ka osnaživanju ličnih kapaciteta deteta, a potom i ka jačanju roditeljske uloge, kao i uloge praktičara koji rade u neposrednoj vaspitno-obrazovnoj praksi. Stoga je veoma važno da se kreiraju i primenjuju programi socioemocionalnog učenja implementirani na svim nivoima sistema vaspitanja i obrazovanja, različiti pristupi u savetodavnom radu i korišćenje svakodnevnih resursa u cilju stvaranja negujućeg okruženja za dete, porodicu i širu zajednicu.

Literatura

- Asher, S. R., & McDonald, K. L. (2009). The behavioral basis of acceptance rejection, and perceived popularity. In: Rubin, K. H., Bukowski, W. M. & Laursen, B. (eds.) (2009). *Handbook of Peer Interaction, Relationship and Groups*. New York: Guilford Press. 232–248.
- Babad, E. (2001). On the conception and measurement of popularity: more facts and some straight conclusions. *Social Psychology of Education*, 5(1), 3–30.
- Bukowski, W. M., Hoza, B., & Boivin, M. (1993). Popularity, friendship, and emotional adjustment during early adolescence. In Laursen, B. (Ed.), *New directions for child development, No. 60. Close friendships in adolescence*. Jossey-Bass. 23–37.
- Cillessen, A. H. N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development*, 75(1), 147–163.

- Cillessen, A. H. N., & Rose, A. J. (2005). Understanding popularity in the peer system. *Current Directions in Psychological Science*, *14*(2), 102–105. DOI:10.1111/j.0963-7214.2005.00343.x
- Cillessen, A. H. N., & Marks, P. E. L. (2011). Conceptualizing and measuring popularity. In: Cillessen, A. H. N., Schwartz, D., & Mayeux, L. (Eds.). *Popularity in the peer system*. The Guilford Press. 25–56.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Cappotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: a crossage perspective. *Developmental Psychology*, *18*(4), 557–570. DOI:10.1037/0012-1649.18.4.557
- de Bruyn, E. H., & Cillessen, A. H. N. (2006). Popularity in early adolescence: prosocial and antisocial subtypes. *Journal of Adolescent Research*, *21*(6), 607–627. DOI: 10.1177/0743558406293966
- de Bruyn, E. H., Cillessen, A. H. N., & Wissink, I. B. (2010). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early adolescence. *The Journal of Early Adolescence*, *30*(4), 543–566. DOI:10.1177/0272431609340517
- Flannery, K. M., & Smith, R. L. (2017). Are peer status, friendship quality, and friendship stability equivalent markers of social competence? *Adolescent Research Review*, *2*, 331–340. DOI:10.1007/s40894-016-0042-z
- Gergen, K. (2006). The relational self in historical context. *International Journal for Dialogical Science*, *1*(1), 119–124.
- Hymel, S., Closson, L. M., Caravita, S. C. S., & Vaillancourt, T. (2010). Social status among peers: from sociometric attraction to peer acceptance to perceived popularity. In: Smith, P. K & Craig, H. H. (eds.) (2010). *The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development, Second Edition*. Oxford: Wiley-Blackwell Publishing. 375–392. DOI: 10.1002/9781444390933.ch20
- Janošević, M., & Petrović, B. (2015). Socijalni status i nasilno ponašanje učenika osnovne škole – efekti na akademsko postignuće. *Primenjena psihologija*, *8*(2), 147–165.
- Janošević, M., & Petrović, B. (2019). Effects of personality traits and social status on academic achievement: gender difference. *Psychology in the Schools*, *56*, 497–509. DOI:10.1002/pits.22215
- Klarin, M. (2002). Dimenzije obiteljskih odnosa kao prediktori vršnjačkim odnosima djece školske dobi. *Društvena istraživanja*, *11* (4–5 [60–61]), 805–822.

- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Košir, K., & Pečjak, S. (2005). Sociometry as a method for investigating peer relationships: what does it actually measure? *Educational Research, 47*(1), 127–144.
- Krnjajić, S. (2002a). *Socijalni odnosi i obrazovanje*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja i Viša škola za obrazovanje vaspitača Vršac.
- Krnjajić, S. (2002b). Vršnjački odnosi i školsko postignuće. *Zbornik instituta za pedagoška istraživanja, 34*, 213–235.
- Kupersmidt, J. B., & Coie, J. D. (1990). Preadolescent peer status, aggression, and school adjustment as predictors of externalizing problems in adolescence. *Child Development, 61*, 1350–1362
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: a multimethod assessment. *Developmental Psychology, 38*(5), 635–647. DOI: 10.1037//0012-1649.38.5.635
- Marić Jurišin, S. i Kostović, S. (2016). „Vaspitljivost emocija”: prema „emocionalno pismenoj školi”. *Godišnjak Filozofskog Fakulteta u Novom Sadu, 41*(2), 185–201. DOI: 10.19090/gff.2016.2.185-201
- McDowell, D. J., & Parke, R. D. (2009). Parental correlates of children's peer relations: an empirical test of a tripartite model. *Developmental Psychology, 1*, 224.
- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: a meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin, 113*(1), 99–128. DOI: 10.1037/0033-2909.113.1.99
- Newcomb, A. F., & Bukowski, W. M. (1984). A longitudinal study of the utility of social preference and social impact sociometric classification schemes. *Child Development, 55*(4), 1434–1447.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin, 102*(3), 357–389. DOI:10.1037/0033-2909.102.3.357
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology, 29*(4), 611–621. DOI:10.1037/0012-1649.29.4.611

- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *The Journal of Early Adolescence*, 18(2), 125–144. DOI:10.1177/0272431698018002001
- Petrović, J. (2015). *Konflikti u adolescenciji: od socijalne adaptacije do destrukcije*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu.
- Puckett, M. B., Aikins, J. W., & Cillessen, A. H. N. (2008). Moderators of the association between relational aggression and perceived popularity. *Aggressive Behavior*, 34, 563–576. DOI: 10.1002/ab.20280
- Rose, A. J., Swenson, L. P., & Waller, E. M. (2004). Overt and relational aggression and perceived popularity: developmental differences in concurrent and prospective relations. *Developmental Psychology*, 40(3), 378–387. DOI:10.1037/0012-1649.40.3.378
- Rubin, K. H., Begle, A. S., & McDonald, K. L. (2012). Peer relations and social competence in childhood. In: Anderson, V. & Beauchamp, M. H. (eds.) (2017). *Developmental social neuroscience and childhood brain insult: Theory and practice*. The Guilford Press. 23–44.
- Rubin, K. H., Coplan, R. Chen, X., Bowker, J. C., McDonald, K., & Heverly-Fitt, S. (2015). Peer relationships in childhood. In Bornstein, M. H. & Lamb, M. E. (Eds.). *Developmental Science: An Advanced Textbook. (7th edition)*. New York: Psychology Press. 591–649.
- Slaughter, V., Imuta, K., Peterson, C. C., & Henry, J.D. (2015). Meta-analysis of theory of mind and peer popularity in the preschool and early school years. *Child Development*, 86(4), 1159–1174. DOI:10.1111/cdev.12372
- Spasenović, V. (2003). Vršnjačka prihvaćenost/odbačenost i školsko postignuće. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 35, 267–288.
- Wentzel, K. R., & Asher, S. R. (1995). The academic lives of neglected, rejected, popular, and controversial children. *Child Development*, 66(3), 754–763.
- Zettergren, P. (2003). School adjustment in adolescence for previously rejected, average and popular children. *British Journal of Educational Psychology*, 73, 203–221.

STATUS IN A PEER GROUP – FROM THE PERSPECTIVE OF TWO DISTINCTIVE DIMENSIONS

Tamara Radovanović
Sladana Zuković

Abstract

Peer groups represent a vital context in the upbringing of every child, which leads to numerous theoretical and empirical endeavours aimed at understanding its characteristics. The subject of this research is establishing the fundamental dimensions of peer status. The research includes 280 third-grade elementary school students and utilises two instruments, a socio-metric questionnaire and a questionnaire on socio-demographic characteristics. The aim is to establish the nature of the relationship between the dimensions of perceived popularity and socio-metric acceptance, their categories, as well as differences regarding general socio-demographic characteristics among children and families. The research results unequivocally indicate the necessity for a distinction to be made between the two, as socio-metric acceptance relates to the level of a child's social preference within a group, whereas perceived popularity pertains to the level of their social influence, regardless of their social preference level. Regarding individual categories, the highest degree of correlation is found between non-acceptance and unpopularity, while a notably significant result is a considerable number of students with neglected peer status. Differences arise from the socio-demographic characteristics, particularly regarding the gender of students and family structure. The results hold crucial importance for both pedagogical theory and practice, which, up to now, has interpreted and measured peer status in a one-dimensional manner. Additional research inquiries also arise regarding the exploration of those correlates that more closely determine a child's status within a peer group.

Key words: *peer status, socio-metric acceptance, perceived popularity, elementary school, socio-demographic characteristics.*

СТАТУС В ГРУППЕ СВЕРСТНИКОВ - С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ДВУХ ОТЛИЧИТЕЛЬНЫХ ИЗМЕРЕНИЙ

Тамара Радованович
Сладжана Зукович

Резюме

Группа сверстников представляет собой важный контекст для взросления каждого ребенка, и поэтому существует множество теоретико-эмпирических усилий по изучению его характеристик. Предметом этого исследования является определение основных аспектов статуса сверстников. В исследовании приняли участие 280 учеников третьего класса начальной школы, и из инструментов были использованы социометрический опросник и опросник по социально-демографическим характеристикам. Цель состоит в том, чтобы определить характер взаимосвязи между измерениями воспринимаемой популярности и социометрической приемлемости, их категориями, а также различиями в отношении общих социально-демографических характеристик детей и семей. Результаты исследования однозначно указывают на необходимость различия, поскольку социометрическая приемлемость относится к уровню социальных предпочтений ребенка в группе, а воспринимаемая популярность относится к уровню его социального влияния, независимо от уровня социальных предпочтений. Что касается отдельных категорий, наибольшее совпадение происходит между неприятием и непопулярностью, в то время как особенно важен результат о значительном количестве учащихся с пренебрежительным статусом сверстников. Из социально-демографических характеристик пол ученика и структура семьи имеют значение. Результаты имеют решающее значение для педагогической теории и практики, которые до сих пор интерпретировали и измеряли статус сверстников одномерно. Другие исследовательские вопросы открываются в направлении изучения тех коррелятов, которые более точно определяют статус ребенка в группе сверстников.

Ключевые слова: *статус сверстников, социометрическое признание, воспринимаемая популярность, начальная школа, социально-демографические характеристики.*